

קארן מאק וגיניפר קאופמן

אהבתנו של פרויד

קארן מאק וג'ניפר קאופמן

אהבתו של פרויד

Karen Mack & Jennifer Kaufman

Freud's Mistress

תרגום: ליאת פלן-לברטובסקי

© כל הזכויות בעברית שמורות להוצאת אחלמה, 2014

achlama-publishing.co.il

Copyright © 2013

by Karen Mack & Jennifer Kaufman

Published by arrangement with Amy Einhorn Books,

Published by G.P. Putnam's Sons, a member of

Penguin Groups (USA)

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר את החומר הכלול בספר זה. כל שימוש מסחרי בחומר הכלול בספר ללא רשות מפורשת בכתב מהמוציא לאור בהחלט.

מסת"ב 978-965-91796-2-6 ISBN

נדפס בישראל 2014 printed in Israel

וינה, 1895

עונת ההתאבדויות החלה.

האישה הצעירה ישבה ליד שולחן הכתיבה הסמוך לחלון וטבלה את עטה בדיו השחור. העט שרט את הנייר כמו טפרי עורב. בחוץ האפירו השמיים. מאז תחילת נובמבר, האוויר היה צורב בקרירותו וטלאים של קרח נמתחו לרוחב הדנובה. בקרוב יקפא הנהר כולו ולא יפסיר עד האביב. רק בשבוע שעבר היא קראה בסלונבלאט* אודות נערה ממשפחה אריסטוקרטית עשירה, שדהרה על סוסתה אל מעבר לגשר קרונפרינגן-רודולף כשהיא לבושה בשמלת כלה ופניה מכוסות בהינומה. הסוסה היפהפייה שקעה במי הנהר כמו אבן ואילו גופתה של הנערה נסחפה אל החוף, עטופה בתכריכי סאטן לבנים.

היא לא תיארה לעצמה שהמצב יידרדר כל כך, אבל הנה היא כאן, נתונה לחסדיה של אחותה, מבקשת את עזרתה. היא סיימה את המכתב לקראת עלות השחר, כשפעמוניה של קתדרלת סטפן הקדוש החלו להשמיע את קולם ברחבי העיר. היא סגרה את המעטפה והניחה אותה בתיבת המכתבים שמחוץ לדלת הכניסה. היא עתידה הייתה לזכור את היום הזה. זו הייתה ההתחלה.

* Wiener Salonblatt, עיתון אוסטרי מאותה תקופה (כל ההערות בספר הן של המתרגמת).

יומיים קודם לכן

השמיים המטירו ברד לכל עבר, אבל האישה שמיהרה במורד השדרה לא לבשה מעיל ולא חבשה כובע. היא נשאה בידיה צרור עטוף בשמיכות עבות ומחוספסות והמשא הכבד כופף את קומתה והאט את הליכתה. קווצות שיערה הארוך והרטוב סטרו על פיה וכיסו את עיניה. מדי כמה דקות היא נעצרה, מעבירה את משקל הצרור מיד אחת לשנייה וביד הפנויה מסלקת את השערות הסוררות מפניה.

היא חצתה את הרינגשטראסה, השדרה הרחבה ועטורת העצים שמקיפה את וינה, וחלפה על פני שורה של בנייני דירות גדולים, שצללית חזיתם השתקפה בשכבת הקרח הדקה שעל אבני המדרכה. הסופה הלכה והתעצמה. למרות הברד המסמא, היא המשיכה ללכת, מפלסת את דרכה בתוך השלוליות במגפי העור הטובים שלה. היא עברה את השוורצנברג פלאץ, הכיכר ששימשה כגבול בלתי נראה בין האריסטוקרטיה לבין שאר העולם. כמה מאות מטרים משם ניצבה שורת בתים מפוארים שחלונותיהם מאירים למרחוק.

היא יצאה מהבית בחיפזון כמה שעות קודם לכן ולא רצתה להתעכב כדי לעלות לחדרה ולקחת את מעיל הצמר והכפפות. כעת היא התחרטה על ההחלטה הנמהרת. הקור חדר לעצמותיה. אני טיפשה, חשבה לעצמה, והמגפיים שלי הרוסים.

היא האטה את צעדיה, פתחה בתנופה את שערי הברזל המעוטרים של בית הברונית ופנתה לכיוון כניסת המשרתים. היא צלצלה בפעמון הלילה ונקשה על הדלת בחוזקה. איש לא ענה. היא סיננה קללה שקטה. שמישהו יפתח כבר את הדלת הארורה הזאת. משב רוח קפוא הלם בה וכאב עמום פילח את צידי גופה. היא הגביהה את הצרור הכבד אל כתפה ובאצבעות קפואות שבה ונקשה על הדלת הכבדה.

כשהמשרתת הופיעה לבסוף, מינה חלפה על פניה בזעם. מה עיכב אותך, לכל הרוחות? היא חשבה לעצמה, אך לא אמרה דבר.

"ערב טוב," הפטירה כלאחר יד ומיהרה במורד המדרגות האפלוליות אל המטבח שבמרתף. היא הניחה בזהירות את הצרור על מיטת העץ הקטנה, ליד תנור הפחמים הענק שניצב בסמוך לחדר שטיפת הכלים. מתוך השמיכות הגיחה ילדה חלשה ומנומנמת. היא התיישרה בשקט, תוך שמינה דוחפת את המיטה קרוב יותר אל התנור, מיטיבה את המזרן הדק על מסגרת העץ ומדליקה את הנר הקטן שהיה מונח על אחד המדפים.

"פראולין ברנייס, את מתבקשת לעלות למעלה. הגברת מצלצלת בפעמון כבר שעה," אמרה המשרתת, מיישרת את השביס הלבן והמעומלן שעל ראשה. "כולנו סובלים כשאת מתרוצצת בחוץ." היא נאנחה בכבדות והתכופפה לנגב טביעת נעל מלוכלכת מהמדרגות. "אמרתי לגברת שיצאת החוצה לטייל קצת, אבל היא לא האמינה לאף מילה. היא אמרה שהיא בטוחה שהייתה לך מטרה כלשהי..."

"לידיעתך, יצאנו לשתות קצת ג'ין. נכון, פלורה?"

"כן, פראולין," ענתה פלורה בחיוך חלש. "ואז הלכנו לרופא."

"הילדה הוזה," אמרה מינה. "התכסי, יקירתי. קפוא כאן."

רוח פרצים חדרה לחדר. מינה השתוקקה ללבוש בגדים יבשים. ראשה הלם בכאב. היא טמנה את ידה בכיס חצאיתה ומיששה באצבעותיה את הנייר החום שעטף את התרופה. תודה לאל, הבקבוק עדיין שם.

מוקדם יותר באותו יום היא מצאה את פלורה במצב נורא. הילדה המסכנה ניסתה לעשות את העבודות המוטלות עליה, אך השיעול החזק הכריע אותה שוב ושוב. בניסיון לצנן את חומה, מינה טבלה אותה באמבט קר, כשהיא מייללת ומשתעלת חליפות, אבל הטיפול לא הועיל. לחייה להטו מחום וגלי הזיעה שתקפו אותה החמירו מרגע לרגע. נראה היה שגורלה נגזר. מינה לא יכלה לסבול זאת יותר. היא עטפה את הילדה בשמיכות ומבלי לומר מילה לאיש, יצאה איתה אל הרופא.

"כואב לי הגרון," לחשה פלורה, נושמת אך בקושי. מינה צלצלה

בפעמון הדלת.

“הרופא יטפל בך,“ היא הרגיעה אותה בביטחון שלא תאם את הרגשתה.
 “את באחריותה של הברונית וחשוב לה מאוד שתבריא.”
 איש קשיש הופיע בפתח הדלת, כשהוא מוחה את שפמו במפית צחה.
 מינה הבחינה באשתו, שישבה ליד שולחן האוכל בצידו השני של החדר.
 ניחוח תבשילי בשר ויין עלה מהבית.
 “הר דוקטור, המעסיקה שלי, הברונית וולף, מבקשת ממך לטפל מייד
 בילדה הזאת. היא מודאגת מאוד.”

הרופא היסס לרגע. מינה חלפה על פניו מבלי להניד עפעף, נעמדה
 באמצע המבואה והחלה למנות באוזניו את רשימת התחלואים של הילדה –
 חום, שיעול, בחילה ואובדן תיאבון. לא הייתה לו כל סיבה לפקפק בסמכותה.
 גם ללא מעיל ולמרות הלכלוך שדבק בבגדיה, היא הייתה אישה אלגנטית –
 דקה וזקופת גו, בעלת עור חלק וחיתוך דיבור מושלם. בנוסף, היא ידעה
 לשקר בצורה משכנעת להפליא.

“האם ייתכן שהיא חלתה בִּשְׁנִית?” שאלה, תוך שהיא הולכת בעקבותיו
 לכיוון משרדו שבירכתי הבית.*

“מדובר בזיהום לא מזוהה...” הוא קבע לאחר בדיקה יסודית. “אני
 ממליץ על מנוחה במשך חודש לפחות, החלפת מצעים פעמיים בשבוע,
 לכסניות לכאב הגרון והרואין של באייר לשיעול.”**

מינה הנהנה בראשה בהסכמה, כשכל אותו הזמן היא יודעת שלא ניתן
 יהיה למלא את הוראות הרופא בכיתה של הברונית. כיצד זה עלה על דעתה
 שהיא תצליח לעשות זאת מבלי לשאת בתוצאות? כל ימיה, לילותיה ואפילו

* סקרלטינה – מחלה מדבקת שלפני המצאת הפניצילין הייתה עלולה לגרום למוות.

** בסוף המאה ה-19, חברת התרופות הגרמנית “באייר” שיווקה הרואין כתחליף
 למורפיום וכתרופה נגד שיעול לילדים. רק מאוחר יותר, כשהתברר שהרואין ממכר
 לא פחות ממורפיום, הוא נאסר לשיווק ולשימוש.

ימי הראשון שלה, היו רכושה של הברונית. תפקידה היה לשרת את גברתה ולהשביע את רצונה בכל עת. כל איחור או השתהות היו עלולים להוביל לפיטורים מיידיים.

מינה הניחה את ידה על מצחה של פלורה וחשבה על הוראותיו של הר דוקטור. "אל תעזבי אותי, מלמלה הילדה במבוכה, וקולה צרוד ומאומץ. היה הייתה בת עשר, אבל נראתה בת שש. היא חשה את הפרידה המתקרבת ונאחזה בכוח בחצאיתה. מינה נתנה לה שתי כפיות גדושות מהנוזל הדביק בעל הריח המתוק ולחשה משהו על אוזנה. הילדה נשכבה בחזרה במיטתה והפנתה את ראשה אל הקיר.

מינה הידקה את שיערה הלח לפקעת עגולה, ניקתה במטלית את עקבי מגפיה משאריות הבוץ ויצאה מהמטבח מבלי לומר מילה, כשמבטה של המשרתת מלווה אותה. היא טיפסה במעלה המדרגות הצרות ופסעה לאורך רחבת הכניסה המרוצפת בשיש לכיוון המסדרון הקמור, שהוא בשורה של נורות חשמליות מיובאות. היא עצרה לרגע מחוץ לחדר האורחים בניסיון לייצב את נשימתה, ולאחר מכן נקשה חרישית על הדלת.

"אפשר להיכנס, נשמע קול מתוך החדר.

המקדש הפנימי של הברונית נראה כמו חדר שאיש לא ביקר בו מעולם. ספות וכורסאות דמשקאיות עשירות, אהילים מזכוכית צבעונית, שטיחים פרסיים ואוסף של בובות חרסינה בצורת כלבי פודל וציפורים אקזוטיות. אגרטל עם פרחי שושן צחור ניצב על שולחן צד מעוטר, ובפינה הסמוכה לחלון עמד שולחן כתיבה ועליו מגש כסף מלא בעוגיות, מאפים וכריכים קטנים. כלפי חוץ, מינה הייתה רגועה, אבל פניה להטו ולבה פעם במהירות, כאילו רק לפני רגע היא שברה את אחד מחפצי החן היקרים שבחדר. בנוסף, ריח העוגות שעל המגש הזכיר לה שהיא לא אכלה מאומה כל היום.

"ערב טוב, ברונית."

"המשרתים האחרים מדברים עליך," השיבה האישה הצעירה בקול צלול וחד שנימה של מתח ניכרה בו. היא לבשה שמלת מחוך הדוקה עד כאב ונעצה במינה מבט קשה. "את רוצה לדעת מה הם אומרים? הם מדברים על המוזרויות שלך. הקריאה הבלתי פוסקת, השיטוטים וכל השאר. דברים שאני מעלימה מהם עין למרות שהם גורמים לי אי-נוחות. דברים שהצלחתי לשאת אותם בשתיקה עד כה. איחרת. היכן היית?"

"הלכתי לרוקח. פלורה חולה," אמרה מינה.

"חשבת שלא שמתי לב," ענתה הברונית. היא סימנה לה בידה לשבת על הספה שממול, אך מינה היססה. חצאיתה הייתה עדיין לחה ובוודאי תשאיר כתמים על הריפוד העדין. היא התיישבה באיטיות על קצה הספה, מרחיקה בזהירות את כריות המשי.

"אני לא מפלצת, את הרי יודעת. אני עצמי הוריתי לטבחית בשבוע

שעבר לתת ליצור הקטן מנות יומיות של קמפור."

וזה המעשה ההגון הראשון שעשית עבורה אי פעם, חשבה מינה לעצמה. הברונית שכרה את פלורה, בת הכפר, כדי שתעבוד כמשרתת בביתה עצום הממדים. כבר בהגיעה נראתה הילדה הקטנה רזה וחיוורת, עדינה ושכירה מדי לעבודה מעין זו. היה לה שיער בצבע קש ועיניים חומות בהירות בצבע יין שרי. רוב שעות היום עברו עליה במטבח שבמרתף, חנוקה מעננים שחורים של אדים ועשן. תפקידיה כללו, בין השאר, את ניקוי דוד החימום וריקון הקמינים, צחצוח הסירים וניקוי בתי השימוש. מינה הייתה שומעת אותה בוכה בלילות, עד שהתשישות גברה על דמעותיה.

"הקמפור לא עזר. היא הייתה זקוקה ל..."

הברונית זקפה את אצבעה לאות אזהרה, קוטעת את דבריה של מינה.

"אני זו שאחליט מתי העובדים שלי זקוקים לתרופה. ודרך אגב, כשכאב לי הגרון בשבוע שעבר, לא זכור לי שרצת לרוקח בשבילי."

שתיקה מתוחה השתררה בחדר. הברונית היטיבה את הכריות שעל הספה. "אני חייבת לומר שאף פעם לא היה לי הרבה מזל איתכם. אני כמעט ולא מעסיקה מישהו מהמחוז השני, אבל לך היו המלצות כה חמות..." מינה לא טרחה לסתור את דבריה. היא לא התגוררה במחוז השני, לאופולדשטאט, שבו חיו רוב יהודי וינה שהשתייכו למעמד הביניים, אך לעיתים קרובות חשה את פגיעתה הצורבת של האנטישמיות. בילדותה, היא נהגה לנקום בתלמידי כיתתה שהטיחו בה עלבונות נוטפי דעות קדומות. פעם אחת היא חבטה באחד התלמידים חזק כל כך עד שאפו החל לדמם. אבל ברבות השנים, היא הבינה שלפעמים התעלמות היא הצעד החכם ביותר, למרות שעדיין, בכל פעם מחדש, צמרמורת אחזה בגווה למשמע הערות כגון אלו.

"פשוט דאגתי מאוד לילדה." קולה היה שקט ויציב.
 "את צריכה לדאוג למעבידה שלך. את בת לווייה של ברונית. וחוזן מזה, למיטב ידיעתי, לא קיבלת כל הכשרה רפואית."
 "למעשה, קיבלתי הכשרה כזו. עבדתי אצל רופא באינגולשטאט.
 "מה שמו?" שאלה הברונית בספקנות.
 "הר ד"ר פרנקנשטיין, ירתה מינה בחזרה בטון עולץ.
 הברונית נעצה בה מבט מופתע, ואז הבינה את הבדיחה וחייכה ביובש.*
 היא נעמדה במקומה, ניגשה אל האח ונטלה את סלסלת הרקמה שלה.
 "ועכשיו, מינה, המשיכה בטון מפיס, "את חייבת להתנצל בפניי כדי שנוכל להמשיך הלאה."
 "אני מתנצלת, אמרה מינה מייד, למרות שלא היה בה שמץ של חרטה.

* האזכור הוא לדמות ספרותית – ד"ר פרנקנשטיין, גיבור ספרה הידוע של מרי שלי (1818), שלמד באוניברסיטת אינגולשטאט שבבוואריה.

"התנצלותך מתקבלת. בכל מקרה. הילדה מעולם לא הייתה בריאה.
 היא תמיד הייתה חלשה וחולנית."
 הברונית הביטה במראה שעל אדן האח ונגעה קלות בשיערה שהיה
 אסוף בתסרוקת גבוהה ומוקפדת.
 "מה דעתך על השיער שלי? זו הייתה התסרוקת של קלרה בנשף שבמלון
 אימפריאל בשבוע שעבר."
 "היא הולמת אותך," ענתה מינה, נועצת את מבטה בתסרוקת הפומפדור
 המנופחת עד גיחוך ותוהה אם יש עוד מישהו מלבדה עלי אדמות שהיה
 מצליח להביט בברונית ברגע זה מבלי לצחוק.
 "מצוין. אם כך, אשאיר אותה לעת עתה," הפטירה הברונית כלאחר יד.
 היא התרווחה על הספה והניחה את סלסלת הרקמה בחיקה.
 האור הלך ודעך וצללים החלו להחשיך את החדר. צלילים רפים של
 פרסות סוסים וגלגלי כרכרות נישאו פנימה מבעד לוויילונות הכבדים שנעו
 קלות ברוח וקול דיבורם של המשרתים דההד מדי פעם דרך המסדרונות.
 אצבעותיה הצחורות והחלקות של הברונית נעו בזריזות על גבי התמונה
 הפסטורלית שהיא רקמה בריכוז מופגן. משטחי דשא ירוקים בהירים, שמים
 בגווני לבנדר עשירים ורועה צאן הצופה אל עדרו.
 מאוחר יותר, מינה טיפסה בגרם המדרגות הכפול אל חדרה. היא
 פשטה מייד את חצאית המוסלין הלחה, את תחתונית הפלנל וגרבי הצמר
 ופתחה את עשירים הכפתורים של חולצת הכותנה הלבנה שלה. היא התירה
 את המחוך המכאיב שהידק את צלעותיה ונשפה בהקלה תוך שהיא זורקת
 אותו על הרצפה. היא הייתה חייבת להתייבש. נדף ממנה ריח של כלב
 רטוב. החדר היה חשוך, מה שתאם להפליא את מצב רוחה, והקירות היו
 צבועים בגוון חולני של ירוק רעיל. היא לבשה את כתונת הלילה שלה,
 נטלה בידה נר וניגשה לשולחן כשצלה בעקבותיה. היא הטתה את ראשה
 לאחור והחלה להבריש את שיערה הערמוני והעבה ולאסוף אותו במסרוקת.

בצעירותה, היא הייתה מודעת לשיערה השופע ולגזרתה הדקה. אבל במשך השנים, גאוותה נעלמה. חלקת פניה וצווארה עדיין ניכרה בה, אך אפילו לאור הנר ניתן היה להבחין בחריצים הזעירים שמסביב לעיניה.

לא עלה על דעתה שבשלב זה של חייה, כשהיא כמעט בת שלושים, היא תצטרך לעמוד ולספוג בשתיקה את נזיפותיה של אישה צעירה ממנה, שעמדה לאפשר לילדה מסכנה למות כמו כלב. היא הייתה יכולה להיות כבר נשואה, כמו אחותה, מרתה, אילו החיים היו מתנהלים אחרת, אילו אביה לא היה יורד מנכסיו ומוצא את מותו באמצע הרחוב, אילו ארוסה לא היה נפטר, אילו ואילו ואילו...

לא היה כל טעם לשקוע שוב במחשבות. היא חיה לבד כבר שנים. איש במשפחתה לא תמך בה. למרתה הייתה משפחה שהלכה והתרחבה. אחיה, אלי, נשא לו אישה ועבר להתגורר במקום אחר. מינה נאלצה לבחור באפשרויות היחידות שהיו לה – לעבוד כאומנת או כבת לוויה של אחת הגבירות העשירות. היא הייתה חייבת לדאוג לעצמה בכוחות עצמה, ונראה היה שהיא תיאלץ למצוא מקום עבודה חדש בקרוב.

היא התעטפה ברדיד וכרכה את זרועותיה סביב גופה. היא הייתה עייפה וצווארה כאב. היא ניגשה לאיטה אל המרפסת והביטה החוצה דרך החלון הצפוני.

כוסית ג'ין הייתה מועילה לה עכשיו, אבל היא תסתפק בסיגריה. היא הציתה את אחת הסיגריות הטורקיות הצרות שהיא שמרה במגירה התחתונה של השידה. המבול הזועף שבחוץ דעך וחשף שמים אפורים וקודרים.

לעיתים קרובות, בשעות הלילה המאוחרות אחרי שהיא סיימה את כל מטלותיה, היא נהגה לקרוא לאור הנר, עד שהוא דעך והפך לתלולית קטנה של חֶלֶב. היא הוציאה חלק ניכר משכרה על ספרים, אבל לא על רומנים רומנטיים אודות נאפופים בטירות נטושות, עלמות מפוקפקות ואדונים שטופי זימה ורעבי מבט. היא לא קראה גם את הביוגרפיות המשעממות תמיד או את ספרי הזיכרונות שאותם היא העדיפה לשמור לעתיד, כשמאור

עיניה יאבד לה. לא, היא העדיפה את הספרים הגדולים והחשובים. היא התעקשה לקרוא את "המהפכה הצרפתית" של תומאס קרלייל, שהיה טוב יותר מספרו של אדוארד פרימן, "ההיסטוריה של הכיבוש הנורמני", אבל לא היו בו תובנות מעמיקות במיוחד. היא התקשתה מעט להבין פסקאות נמלצות מתוך "מוצא המינים" של דרווין ומתוך יצירותיהם של הרקליטוס ופרמנידס, שהתמקדו בשאלות קיומיות.

וכמובן, היו גם ספריו של אריסטו, שאותם היא השליכה הצידה בזעף אחרי שגילתה שהוא סבור שנשים הן אחד מעיוותי הטבע, שהן בעצם גברים לא גמורים. היא מכרה את הכרך הזה ללא שמץ של חרטה. אפלטון, שסבר אף הוא שנשים נחותות מגברים, לא היה טוב ממנו בעיניה. אבל הרי היא לא יכולה הייתה להתעלם מכל הפילוסופים בשל אמונותיהם צרות האופקים. גם ניטשה, מושא הערצתה, ראה בנשים לא יותר מפרטי רכוש שנבראו כדי לשרת את הגבר ורוסו האמין שתפקידה של האישה היה בעיקר לענג אותו. כמה מייאש.

אבל שום דבר לא הרגיז אותה בספרות. לאמתו של דבר, זו הייתה תרופת הנגד המושלמת עבורה לשעמום, לאימה ולבדידות. היא אהבה את רומן המכתבים "ייסורי ורתר הצעיר" של גתה ואת "הנרי השישי" של שייקספיר (החלק השני, ולא החלק הראשון, שדמה בעיניה למאמר היסטורי ולדעתה, נמנה על החלשים שבמחזותיו). עונג צרוף הסב לה סיפור האימה הגותי "פרנקנשטיין" של מרי שלי, שאותו היא קראה בנשימה אחת מתחילתו ועד סופו. וכמובן, היה גם הווינאי האוונגרדי שניצלר, שעזב את עבודתו כרופא כדי לכתוב מחזות על גיבורים אריסטוקרטים ופרשיות האהבים שלהם. הוא עשה זאת ללא אירוניה או הטפת מוסר. היה זה מחקר כן ונטול רגשות של תופעת התשוקה. היא מעולם לא קראה משהו דומה לזה. שניצלר היה טעם נרכש, כמו זיתים או קוויאר או ציוריו של קלימט. אבל לא היה זה לילה שבו היא יכולה הייתה להרגיע את נפשה הסוערת עם ג'ין, טבק או ביבליומאניה.

היא נעלה את מגפיה, מבלי לטרוח ולרכוס את הכפתורים הרבים עד לעייפה. לבושה בכתונת הלילה, היא עשתה את דרכה בחזרה למטה, אל הכוך הקטן והמחניק של פלורה. הילדה שכבה מכורבלת במיטתה, מחבקת בחוזקה את בובת הסמרטוטים שלה.

בימים רגילים, מינה הייתה מתיישבת לידה ומספרת לה סיפורים, אבל לא היה זה הרגע המתאים לכך. פלורה רצתה את מה שכל ילדה בגילה הייתה רוצה. היא רצתה את אמא שלה והשתוקקה לחזור הביתה. מינה ישבה לצידה והחזיקה אותה בזרועותיה. הילדה התרפקה עליה, מניחה את לחייה על חזה. מינה ליטפה בעדינות את שיערה וזמזמה חרישית עד שעיניה של הילדה נעצמו לאיטן והיא שקעה בשינה. מינה נאנחה בהקלה.

* * *

בבוקר שלמחרת, הברונית קיבלה פתק מהרופא, שהביע את התעניינותו במצב בריאותה של הילדה והוסיף מספר מילות הסבר בדבר מחירם הגבוה יותר של ביקורים לאחר שעות העבודה.

"את מפוטרת," אמרה הברונית בקול זועף. היא לא הישירה את מבטה אל מינה כשהודיעה לה שהיא מתכוונת לנכות משכרה את דמי הטיפול בפלורה. מינה לא מחתה ולא ניסתה להגן על עצמה. הייתה זו האשמה מוצדקת. לא היה כל טעם בוויכוח, במיוחד לאור מה שהיא התכוונה לעשות לאחר מכן.

כעבור שעה, אחרי שהברונית יצאה מהבית לענייניה, מינה ארזה את חפציה והניחה את התיקים ליד כניסת המשרתים. היא הודיעה לעובדי הבית ש"הברונית אינה זקוקה עוד לשירותיה" ולקחה את הילדה המבולבלת לתחנת ווסטבאנהוף. היא עמדה לשלוח אותה הביתה ברכבת.

פלורה הגיעה מכפר קטן ליד לינץ, שבו החורף היה ארוך והאנשים הרוויחו את לחמם בקושי רב בבתי יציקה, במכרות או בבתי חרושת. חייה

של הילדה היו רצופי עוני וטרגדיות – אחותה נפטרה מדיפתריה, אחיה נאסר ונשלח לכלא ואיש לא שמע דבר אודות אביה, שעבד באחד המפעלים ונעלם לפני זמן רב. אבל מינה ידעה בבירור שהילדה אהבה מאוד את אמה. "היה לה שיער זהוב," סיפרה לה פלורה באחד הלילות, "ממש כמו לפיה מהאגדות."

היא פרשה את זרועותיה סביב גופה הקטן של הילדה והשתיים צעדו חבוקות בקור המקפיא. הן צפו בעוברי האורח שהתאספו ליד השער – נשים עם מעילים בעלי צווארונים פרווה רקומים ותיקי נסיעה מהודרים וילדים מתולתלי שיער לבושים במעילים חמים. פלורה נראתה רגועה יותר עכשיו. כשהרכבת נכנסה לרציף, הן חלפו על פני שוערים לבושי מדים שניצבו בפתח קרונות המחלקה הראשונה עם המושבים המפוארים ונורות החשמל. מינה עזרה לילדה לעלות לקרון המחלקה השלישית והושיבה אותה על מושב עץ קשה בין שתי נשים, שאחת מהן החזיקה תינוק ישן בחיקה.

"אל תחזרי לכאן," היא רצתה לומר לה, ונשקה קלות ללחייה. היא תחבה כמה מטבעות לידה של האישה עם התינוק וקיבלה את הבטחתה לוודא שהילדה תגיע לביתה בשלום. אבל היא ידעה שבעוד כמה חודשים, פלורה תישלח למקום אחר. זה היה גורלה. לבה של מינה נחמץ בקרבה. היא רצתה לשחרר את פלורה ולשלוח אותה לחופשי.

היא הביטה ברכבת המתרחקת ועמדה לבדה על הרציף הריק, מודעת לפתע לחומרת מצבה. הברונית לא תצייד אותה במכתב המלצה. היא הייתה בטוחה בכך. כספה הלך ואזל במהירות מצערת ומקום עבודה אחר לא נראה באופק. היא עלתה על אומניבוס* שעשה את דרכו בין סבך הרחובות המרוצפים וניסתה להתעלם מתחושת הפאניקה שהחלה להתעורר בה. היא

* מרכבת נוסעים גדולה ששימשה לתחבורה ציבורית בתקופה זו.

לעולם לא תמצא את המשרה המושלמת. היא כבר עייפה מלהרגיש שהיא רחוקה מרחק צעד אחד בלבד מהאושר.

היא שכרה חדר באכסניה צנועה ליד הדנובה, אך השינה חמקה ממנה. השעות חלפו לאיטן. היא נמנמה, היא קראה, היא התהלכה בחדר אנה ואנה. השעון שעל שולחן הכתיבה תקתק בקול והיא התיישבה סוף-סוף לכתוב את המכתב לאחותה. לא היה לה אף אחד אחר לפנות אליו. אפילו לא אמה, האלמנה, שהתפרנסה בדוחק רב מהקצבה הדלה שעמדה לרשותה. העתיד הצפוי לה נראה עגום ביותר.

היא פוטרה לא אחת בעבר והתפטרה פעמים רבות אף יותר. היא חזרה וטענה שהכל בסדר, שהיא אוהבת את עצמאותה, את החופש שלה, את הזמן הפנוי שהוקדש לקריאת ספרים ולשיחות חולין בבתי קפה. ובכל פעם, אחותה הייתה מהנהנת ומלטפת את זרועה בחמלה מנחמת. "מינה המסכנה", היא נהגה לומר לה, "את יודעת שלא תמצאי שלווה כל עוד תמשיכי לעבוד בשביל האנשים האלה..."

היא רצתה לטבול באמבט חם ולהחליף את בגדיה, אבל התיקים שלה היו עדיין בכיתה של הברונית, שבוודאי כבר הורתה למשרתיה לזרוק אותם לסמטה האחורית. מייד כששוער הבוקר יתייצב למשמרתו היא תקרא לנער שליח ותבקש ממנו להביא אותם. היא סיימה לכתוב את המכתב לאחותה והכניסה אותו למעטפה. במשך שנים נהגה מרתה לרמוז לה שבעלה, זיגמונד, אינו יכול להרשות לעצמו לכלכל אדם נוסף בבית. אך כיום, לדברי אחותה, השתנו פני הדברים. המרפאה שלו החלה לשגשג. היו לו מטופלים רבים יותר. וגם המשפחה התרחבה לאחרונה ומונה כבר שישה ילדים – מתילדה, מרטין, אוליבר, ארנסט, סופי, ועכשיו אנה. אולי הם זקוקים לה.

מינה קיוותה שזיגמונד יסכים לארח אותה בביתם. הקשר ביניהם היה תמיד לבבי. לא, יותר מלבבי. בשנים האחרונות הם ניהלו התכתבות ערה אודות הנושאים שעניינו את שניהם – פוליטיקה, ספרות ועבודת המדעית.

היא עצמה את עיניה ודמיינה את מרתה כשהיא פותחת את המכתב ומייד שולחת לקרוא לה. המחשבה על כך לא הרפתה ממנה. והיא, שמעולם לא נזקקה לחסדיהם של קרוביה, התמלאה בתחושת הקלה עצומה, מבלי להעלות על דעתה מה צופן לה העתיד.

“מינה, יקירתי, שבי ליד זיגמונד, אמרה מרתה, מחווה בידה על הכיסאות הריקים בצידו המרוחק של השולחן. “איפה הילדים האלה? אני לא מבינה למה כל כך קשה לכולם להגיע לארוחה בזמן.”

מינה העבירה את מבטה על חדר האוכל הקודר למראה. היא מעולם לא אהבה את וילונות הקטיפה הארגמניים והמדכאים ששיוו לחדר מראה כבד וחנוק והזכירו לה טקס הלוויה. אילו היה הדבר בידה, היא הייתה מסירה אותם לחלוטין ומעצבת מחדש גם את שולחן המהגוני שדמה בצבעו לגוש של בשר בקר. עם זאת, כל הרהיטים, כולל שידת העץ המעוטרת, היו מחויבי המציאות בכל חדר אוכל ראוי לשמו. הטעם האישי של בעלי הבית ניכר רק בספה, שמוקמה ללא כל סיבה נראית לעין בקצה המרוחק של החדר. מינה לא הצליחה להעלות בדעתה למה היא שימשה אותם.

“תוכלי להדליק את הנרות, יקירתי?” שאלה מרתה תוך שהיא מסדרת בקפידה את הפרחים. הילדים נכנסו לאיטם לחדר, כשכל אחד מוצא את הכיסא המיועד לו – אוליבר ליד סופי, ומרטין ומתילדה בת העשר מולם. מתילדה הייתה הבת הבכורה והילדה היפה ביותר במשפחה. לא עברו יותר משתי דקות בטרם החלה לחלק פקודות לכל האחרים.

“נגב את אפך, אוליבר. איפה הנימוסים שלך? זה מגעיל. סופי, מהרי!”
 התינוקת, אנה, הייתה עם פראו ג'וזפין בחדר הילדים שבקומה העליונה,
 וארנסט בן השש, סיפר מרטין למינה, עדיין לא חזר מהטיפול בדיבור. הוא
 סבל מפגם חמור אף יותר מזה של אחותו, סופי, ואחרי שנים של דיבור
 מאומץ ולא מובן החל בטיפול אצל מומחה.

כל הילדים נראו נקיים ומסודרים – זנב סוס מהודק וסינרי תחרה
 לבנות, וחולצות מלחים מכותנה מעומלנת ומכנסי שלושה-רבעים לִבָּנים.
 מינה ניסתה לדבר עם כל אחד מהם, אבל הם היו כל כך משולהבים ותזזייתיים
 עד כי היא התקשתה לעקוב אחרי כל נושאי השיחה, במיוחד כשכולם דיברו
 ביחד. כשרמת הרעש עלתה, מרתה נכנסה ויצאה מהמטבח ובחזרה, בודקת
 את הלחמניות והבשר, מביאה כוס מים לאחרי הילדים ומפית לאחר, מורידה
 מרפק או רגל מידיית הכיסא ובשלב מסוים, מתכופפת לנגב פיסות מוך
 מהרצפה.

“מה, לכל הרוחות...” היא מלמלה לעצמה, ולאחר מכן נאנחה והתיישבה
 נוקשה בכיסאה.

מינה החליקה על חולצת המשי הלבנה וגבוהת-הצווארון שלה וחשבה
 שהחדר נראה חגיגי ביותר. קודם לכן, בעודה בחדרה, היא פשטה את
 מקטורנה ורופפה את פקעת שיערה ההדוקה, אבל כעת, היא חשה פתאום
 שאינה לבושה בצורה ההולמת את הרשמיות ששררה סביב שולחן האוכל.
 מפות תחרה, מחזיקי נרות מכסף, כלי חרסינה יקרים, אגרטלי פרחים. מרתה
 יישרה את כלי האוכל הסמוכים אליה ומיקדה את מבטה בדלת.

“כנראה שהרצאתו של זיגמונד שוב התארכה יותר מהצפוי. אני פשוט
 לא מבינה את זה. הוא מדבר בלי סוף עם הסטודנטים שלו כשהוא יודע
 שאנחנו מחכים לו... או שאולי הוא בחר בדרך הארוכה יותר מסביב
 לרינגשטראסה. הוא יתקרב וימות מדלקת ריאות.”

משרתת לבושה מדים מגוהצים נכנסה אל החדר, נושאת בידיה קערה
 עמוקה של מרק מהביל. בדיוק באותו רגע זיגמונד הופיע בדלת. לא הייתה

זו הפעם הראשונה שמינה ראתה אותו, אבל כך היא הרגישה. הוא נכנס לחדר ושלח אליה חיוך סקרני. הוא היה נאה יותר משזכרה, מבנה גופו היה מלא יותר ובגדיו הדורים יותר. למעשה, הוא היה מטופח ללא רבב. הוא לבש חליפת צמר מפוספסת בת שלושה חלקים וצעף משי שחור. שרשרת זהב פשוטה שהייתה שייכת לאביה הייתה מחוברת לשעונו ונתלתה ברפיון מלולאת אפודתו. בידו האחת הוא אחז פסלון עתיק מברונזה ובידו השנייה סיגר. שיערו היה עבה וכהה, מאפיר קלות בצדעיו. וכמובן, היו גם העיניים. עזות מבט. כהות. אומדות.

מינה נזכרה בפגישתם הראשונה. הוא היה המחזר החדש של מרתה. הוא עמד בחדר המגורים של ביתם בווינה, יהודי עני מהצד הלא-נכון של העיר וממשפחה חסרת רכוש או מעמד חברתי. הוא התבונן במרתה ומינה התבוננה בו. הייתה זו שעת בין הערביים, הזמן שבו היום והלילה נבלעים זה בזה ברגע מסוים וכל צבעי היום מתפוגגים אל החשיכה. ההיכרות בינו לבין אחותה נערכה חודש קודם לכן, אבל בסופו של אותו ביקור, נראה היה שהקשר ביניהם הבשיל. מרתה הייתה כמעט מסוחררת בדברה עליו. אבל לא כך אמה, בת למשפחה יהודית מיוחסת ממוצא גרמני שלא חשבה שהרופא הצעיר ראוי לבתה. למרות הכל, חודשיים לאחר מכן הזוג התארס בחשאי. מינה זכרה שבאותו הזמן, ההתאהבות המשולהבת של זיגמונד במרתה לא נראתה לה אמיתית. הם נראו כמי שמשחקים באהבה, והמהירות שבה הקשר התקדם הייתה מבלבלת, לפחות מנקודת מבטה.

במהלך הביקורים הראשונים שלהם, אחותה כמעט ולא דיברה. מרתה הייתה אז יצור קטן, עדין ומלא תקווה וגם מינה הייתה גרסה שונה של עצמה. באותם ימים היא הייתה גבוהה ורזה, זוויתית וסבוכת שיער. מתלהבת יותר מדי, מדברת יותר מדי, וגם הרבה יותר מדי חכמה. זיגמונד קיבל בדיוק את מה שהוא רצה – אהובה שמרנית ומיושנת, ולא אישה בעלת דעות משלה שאוהבת לנהל שיחות רציניות. תפקידה של מינה היה ברור מההתחלה

והיא תמיד הייתה מודעת לכך. מינה הייתה האינטלקטואלית ומרתה הייתה המיועדת. ועכשיו, הנה הם כאן, מרתה וזיגמונד, נשואים עם שישה ילדים. נשואים, נשואים, נשואים.

הוא עמד שם לרגע והתבונן בה. היה זה אותו מבט שהוא נהג לשלוח אליה לפני שנים, מבט שגרם לה להרגיש כאילו יש בו יותר מנימוס מקובל. ואז הוא חצה את החדר ותפס את מקומו ליד כיסאה הריק. הוא הניח את הפסלון על השולחן בסמוך אליו ומעך את הסיגר שבידו במאפרת פליז קטנה.

"מינה, יקירתי," הוא פתח ואמר, "במה זכינו לעונג הנפלא של נוכחותך?"

"פיטרו אותי מהעבודה," היא ענתה. "שוב," הוסיפה בחיוך אירוני. הוא צחק, אבל הוידוי עלה לה במחיר חשיפת מצבה העגום. היא האדימה קלות בעודה רוכנת לכיוון השולחן כדי להדליק את הנרות. "זרקו את דודה מינה מהעבודה?" שאל מרטין באי-אמון.

"מרטין, דבר בנימוס. מי משתמש במילים כאלו?" העירה מרתה. "שוב? זאת אומרת שכבר פיטרו אותה פעם?" התערב אוליבר בן השבע, שנקרא על שם אוליבר קרומוול, הפוריטני האדוק ואחד מגיבוריו של זיגמונד.

"מה תרצי לשתות, מינה?" אמרה מרתה. "מי טוניק? בירה? יין? זיגמונד, מה כדאי שנגיש למינה לשתות?"

"אבל מי פיטר את דודה מינה?" התעקש אוליבר.

"מה עשית?" שאל מרטין והפנה מבט סקרני אל דודתו.

"מספיק עם השאלות," קטעה אותם מרתה. "אכלו את המרק שלכם. אמרת שאת רוצה יין, יקירה? כמה נפלא שדודה מינה נמצאת איתנו, נכון?"

"כן, הוסיף זיגמונד, וקם מכיסאו לאות נימוס בעוד מינה מתיישבת סוף-סוף בכיסא שלי. "אין ספק שאנחנו צריכים להודות למזלנו הטוב על כך שהיא הגיעה אלינו. ספרי לי, "הוא הישיר אליה את מבטו, "איך זה קרה?"

"ובכן, עברתי אצל אישה איומה ורעת לב. אני לא רוצה לכנות אותה 'מכרסם יונק דם', אבל אני מניחה שזו תהיה השוואה ראויה. וכן, תודה. אשמח לשתות יין."

עיניו פגשו את עיניה לרגע וזיק של הערכה ניצת בהן. הוא הסיט את מבטו ממנה ונשען אחרנית על כיסאו בזרועות משולבות, בדיוק כפי שהיא זכרה אותו בימים עברו, כשמרתה והיא נהגו לפגוש אותו בבית הקפה עם קבוצה של חברים. הוא סיים את ההתמחות שלו בנוירולוגיה והתגורר בחדר קטן וצפוף בבית החולים הכללי של וינה. איגנו שונברג, ארוסה של מינה ואחד מחבריו הקרובים של זיגמונד, היה אף הוא חלק מהחבורה. הוא חקר את שפת הסנסקריט ולמד פילוסופיה באוניברסיטה ופרטי הטריוויה הרבים שהוא הרבה לחלוק עם חבריו נראו לפרויד משמימים ומיותרים.

"אתה מבין, " אמר איגנו בהתלהבות, "היצירה הזאת נקראת 'טורנגה ליתיה'. המילה 'טורנגה' פירושה 'זמן', ו'ליתיה' – משחק. הזמן משחק. אבל זה הרבה יותר מסובך. אפשר לומר ש..."

"בהחלט אפשר לומר זאת, " קטע אותו זיגמונד בטון לעגני. "אתה יכול להעביר לי את העיתון?"

שני הגברים עשו להם מנהג להיפגש ברוב הערבים, ומרתה ומינה הצטרפו אליהם לעיתים קרובות. כספם הספיק לקניית כוס קפה אחת לכל אחד והם שתו אותה במשך שעות. מרתה נהגה בעיקר להקשיב, אבל מינה לא הייתה מאופקת כמוה והצטרפה לשיחותיהם. הם דיברו על שירה ועל משמעות החיים, על יצירותיהם של גתה ושייקספיר, על פוליטיקה ועל גל האנטישמיות הגואה בווינה.

באחד המפגשים הם התווכחו אודות התיאוריות של דרווין, כפי שעשו סטודנטים רבים שניסו להרשים זה את זה. פרויד השאיל למינה את הספר "מוצא המינים", שהיה יקר ללבו מאוד. איגנוז כבר קרא אותו קודם לכן ומרתה לא התעניינה בו כלל.

"בני האדם הם צאצאי הקופים. כמה מגוחך!" אמר איגנוז. איגנוז המסכן.
 "איזו צרות-מוחין! אתה גם מאמין שהעולם הוא שטוח?" התגרתה בו מינה.

"כנראה שלא ידעת שאתה עומד להתחתן עם קייט,*" העיר פרויד, נשען לאחור בידיים שלובות, בדיוק באותה תנוחה כמו עכשיו, וחיוך אירוני על שפתיו.

"קייט?" שאלה מרתה את מינה.

"כן, זיגמונד האהוב שלך כינה אותי זה עתה 'סוררת'."

"לא התכוונתי להעליב אותך, יקירתי," אמר זיגמונד. "את יודעת כמה

אני אוהב את הסוררת המסוימת הזו, למרות מזגה הזועף."

"לא נעלבתי," ענתה מינה, מתענגת בסתר על ההשוואה.

"לדעתי, הדמות שלה חדת לשון ורעת מזג," אמר איגנוז.

"אה, אבל זהו סוד קסמה," השיב פרויד, והחל לצטט קטעים ארוכים מהמחזה. היא עדיין זכרה את מראהו בבית הקפה, קורא תיגר על כולם, בראש מורם ובסנטר נוטה קדימה, מוכן להוכיח שוב ושוב את גאונותו. כבר אז הוא היה חסר סבלנות, שופע מחשבות מפתיעות ומשונות ונראה כמו האדם החכם ביותר בחדר. בהתחלה, מינה הייתה משתקת ומאפשרת לו לשלוט בשיחה, אבל משהבינה שהוא מחכה לתגובתה היא לא היססה להביע את דעתה ושניהם היו נסחפים לדיאלוג משלהם.

* קתרינה, גיבורת המחזה "אילוף הסוררת" מאת ויליאם שייקספיר.

לאמתו של דבר, הם ניהלו התכתבות ערה במשך שנים. חלופת המכתבים החלה, למרבה הפלא, זמן קצר לאחר שהוא ומרתה נישאו. בהתחלה הם כתבו זה לזה על ספרים בלבד. כילד שגדל עם שש אחיות ואם שתלטנית, זיגמונד קרא ספרים כדי להימלט מהעוני ומהאנדרלמוסיה ששררה בבית. מינה, מצידה, שמחה שמישהו רואה בה טיפוס אינטלקטואלי ולא עוף מוזר. היא זכרה את המכתבים הראשונים שלהם, שעסקו בוורדסוורת' וקולרידג', המשוררים הרומנטיים מאזור האגמים של אנגליה. הוגי הדעות הקלאסיים היו הבאים בתור. הוא כתב לה על הומרוס ודנטה, מתרברב בשליטתו ביוונית ולטינית. היו לה דעות משלה, שכן, היא קראה את התרגומים לגרמנית וחלקה על פרשנותו. שניהם אהבו את דיקנס ואת הסופרים הרוסיים, טולסטוי ודוסטויבסקי, וגם את שייקספיר, שאת מחזותיו, הוא התפאר בפניה, החל לקרוא בגיל שמונה.

הוא כתב בהתלהבות על המשוררים שילר וגתה, וציטט באריכות מיצירותיהם. הוא הוקסם מעולמות עתיקים, מתרבויות נכחדות, מאלים, מדתות וממיתוסים, כולל הסיפור שאליו הוא חזר שוב ושוב, "אדיפוס המלך", מחזה פרי עטו של סופוקלס שאותו הוא תרגם מיוונית כחלק מעבודת הגמר שלו בגימנסיה. בין ניתוח ספרותי אחד למשנהו, הוא התלונן על מטופליו, עמיתיו, המחלות שתקפו את ילדיו לעיתים קרובות וחוסר יכולתו להפסיק לעשן, אך מכתביו בנושאים אלה היו מפורטים עד לעייפה ומלאים בדרמה וברחמים עצמיים.

"שוב הפסקתי לעשן... ההימנעות מאמללת. אינני יכול לעבוד כלל..."

החיים בלתי נסבלים."

"עקב האכילס שלך," היא כתבה לו בחזרה ושאלה אותו על מחקרו האחרון. הוא שלח לה דפים שתעדו את השיטות הפסיכואנליטיות "פורצות הדרך", לדבריו, כולל התיאוריות שלו בנושא היסטריה והטיפול שאותו הוא כינה "ריפוי בדיבור". הוא החמיא לה על תפיסתה המהירה ועל פרשנותה המעמיקה לעבודתו. היא למדה עוד קודם לכן להיזהר

בתגובותיה שכן, הוא נטה להיעלב בקלות ולא היסס להגיב בתוקפנות מילולית.

בשנים האחרונות היא ניסתה לשווא לשתף את מרתה בדיוניהם הספרותיים. לעיתים מינה חשה שלמרתה אין עולם פנימי פעיל משלה. היא הרגישה מעט כפוית טובה בשל המחשבה הזו, אך לא יכלה להימנע ממנה. מרתה כמעט חדלה לקרוא ספרים, או אפילו את העיתון, והמשיכה לטעון שיצירותיו של שייקספיר, גם בתרגום לגרמנית, בלתי מובנות לחלוטין, מלבד הסונטות, כמובן, שאותן היא אהבה. ייתכן שהן הזכירו לה את תקופת אירוסיה לפרויד שנמשכה ארבע שנים ובמהלכה הוא נהג לשלוח לה אותן באופן קבוע. באותם ימים היו לפחות כמה סופרים שהיו אהובים עליה, במיוחד דיקנס, אבל נראה היה שכל זה התפוגג אחרי שהילדים נולדו.

מרתה נכנסה לחדר האוכל, נושאת בידה קנקן יין אדום, אך נעמדה במקומה כשהבחינה בבנים שעזבו את השולחן והתחבאו מאחורי הספה, רבים על מה שנראה לה מרחוק כמו חייל צעצוע.

"אוליבר, מרטין, חזרו לשולחן! זיגמונד, איפה הקלארט שהיה על המדף העליון? זה שהביא לך המטופל שלא יכול היה לשלם? כל מה שהצלחתי למצוא זה רק את היין הפשוט הזה."

הוא משך בכתפיו, מתרכז לכאורה בפסלון הקטן שלו. זרועה השמאלית של הדמות המפוסלת הייתה מורמת לאחזת חרב (שהייתה כעת חסרה) והיא עטתה שריון שעליו חרוט ראשה של מרוזה. היה זה מנהגו המוזר של פרויד, להביא לשולחן האוכל את אחד מפריטי העתיקות החביבים עליו. הוא נהג להניח את הפסלון השותק לידו, כמו חבר דמיוני. תודה לאל שהוא אינו משוחח איתם, חשבה מינה לעצמה.

"המאה הראשונה?" שאלה מינה.

"המאה השנייה. רומא. זו אתנה, אלת החכמה והמלחמה," ענה.

"רומא? לא יוון?"

"יפה מאוד. זה העתק של המקור היווני, מהמאה החמישית לפני הספירה," הוא אמר, נשען הצידה כשמרתה נעמדה ביניהם, מוזגת למינה כוס יין.

"דודה מינה?" שאל אוליבר. "את רוצה לשמוע מה למדתי היום?" מבלי לחכות לתשובה, פצח הילד בתיאור גיאוגרפי מפורט של נהר הדנובה, כולל כל המדינות שבשטחן הוא זרם.

"למדתי על הדנובה הכחולה, שדרך אגב, אינה באמת כחולה. צהוב מלוכלך הוא תיאור מדויק יותר. זה הנהר הארוך ביותר באירופה אחרי הוולגה, 2,850 קילומטרים. הוא מתחיל ביער השחור וזורם מזרחה, דרך גרמניה, האימפריה ההבסבורגית, סלובקיה, רומניה וبولגריה."

"מרשים מאוד, אוליבר," אמרה מינה, מעניקה לילד הבוגר מגילו את האפשרות להמשיך כאוות נפשו במה שנראה כמו זרם של שמות ומספרים. היא הקשיבה בתשומת לב תוך שהוא מונה את כל הערים ותהתה לשם מה הוא עושה זאת. בשלב מסוים של דקלום השמות, שאר היושבים ליד השולחן איבדו עניין בשיחה. מינה, לעומת זאת, הייתה מרותקת. באופן מוזר, היא גילתה עניין הולך וגובר בהתרחשות הקטנה שנגלתה לעיניה. הייתה לה תחושה שסיפורו של אוליבר אינו עומד להסתיים לעולם.

"יש כאלה שחושבים שצריך לירות בו," ציין אחיו, מרטין, בעליזות. "הוא בהחלט יודע איך להוציא אותנו מדעתנו."

אוליבר, שהתעלם ממרטין, המשיך בהרצאתו הנלהבת והמפורטת, חוצה את הקו הדק שבין המתיש למוגזם. בינתיים, קרחונים נמסו אל הים וטבעת נוספת נוצרה סביב גזעי העצים. בסופו של דבר, מרתה התערכה.

"היה לי יום מעייף עם אחת המשרתות," היא אמרה. "אתם זוכרים את אחותה של פראו ג'וזפין? זאת עם השיער הכהה? היא מילאה את מקומה

היום והדבר הראשון שעשתה היה להפיל את אחד מגביעי הקריסטל הטובים שלנו. ואני עוד לא מדברת על הדרך שבה היא מנגבת את האבק. איזה חוסר יעילות. הייתי צריכה לשלוח מישהי אחרת שתנקה אחריה. אסון מושלם. אלוהים, לא צריך להיות גאון כדי לדעת שבית מלוכלך גורם למחלות – כולרה, טיפוס, דיפתריה. נכון, מינה?"

מינה הנהגה בנימוס, מחייכת חיוך קטן וכמעט בלתי נראה. היא חששה ממה שעומד לקרות בהמשך.

"אין ספק," המשיכה מרתה. "האבק בבית מכיל לכלוך מהרחובות, צואת סוסים, מעי דגים, פשפשים, פגרי חיות רקובים, אשפה מהפחים וגם כל מיני – סופי, אל תקשיבי – שרצים מגעילים."

אבל מרתה לא הייתה צריכה לדאוג. אף אחד לא הקשיב, חוץ ממנה. איש מבני הבית לא הקשיב אי פעם לנאומיה הארוכים על לכלוך. מינה הרגישה חובה להפגין התעניינות מסוימת, אבל זה היה מטריד, ואפילו מביך. אוליבר עדיין לא סיים לריב עם מרטין והילדות הסתודדו זו עם זו. פרויד הביט במינה. כעס מוסווה הבליח לרגע בעיניו. באותו רגע נכנסה המשרתת לחדר והגישה לשולחן צלי עם קציצות תפוחי אדמה וכרוב. "זיגמונד, שמעתי שהמרפאה שלך מצליחה," ניסתה מינה לשנות את נושא השיחה.

"האמת היא שזה נכון. למרות שאף אחד לא היה מתנגד לקבל עוד כמה מטופלים..."

"והאוניברסיטה? מרתה סיפרה לי שאולמות ההרצאות שלך מלאים. האם הר פרופסור פרויד ירשה לי להגיע פעם לאחת ההרצאות שלו?"

"הו, לא, לא, לא. זיגמונד אינו פרופסור..." אמרה מרתה.

"תודה, מרתה. תודה שהזכרת זאת לכולנו," אמר פרויד, ושלה מבט זועף באשתו.

אוי ואבוי, חשבה מינה. מדוע היא הייתה צריכה להעלות זאת שוב? היא ידעה שזהו נושא רגיש. בעשר השנים האחרונות פרויד נשא את התואר "פריבטדוצנט"* באוניברסיטת וינה. הוא היה מרצה לנוירולוגיה שאינו מקבל שכר, ולא פרופסור. הוא הגיש את מועמדותו מספר פעמים, אך נדחה על ידי משרד החינוך, ובניגוד לעמיתיו, התעקש שלא להיעזר בקשרים פוליטיים כדי לזרז את קידומו. כתוצאה מכך, שנה אחר שנה, הוא ראה כיצד עמיתיו עולים בסולם הדרגות, בעוד הוא נשאר הרחק מאחור. "הוא היה ברשימה", הוסיפה מרתה. "עם הוותק שלו, הוא היה חייב להיות הבא בתור."

"זה נכון. בואו נעלה גרה ונספר את כל הסיפור מחדש. דילגו עליי לפני שנתיים, דילגו עליי בשנה שבעברה וכן, דילגו עליי גם השנה. רצית להוסיף עוד משהו, מרתה?"

"דווקא כן," המשיכה, מסרבת להניח לנושא לגווע. "אילו היית מנסה להיות יותר ידידותי ומנומס... נראה היה שהיא אינה מודעת כלל לכעסו ההולך וגובר של בעלה."

"את חושבת שזה בגלל שאני חסר נימוסים?"

"לא רק אני חושבת כך."

"מי עוד?"

"אנשים."

"אנשים, מה?" הוא הטיח את המזלג שלו בשולחן והדף את כיסאו לאחור. "אילו אנשים?" שאל בלעג. "אנשים מבית החולים? מהאוניברסיטה? או אולי חברותייך לחוג התפירה?"

* מרצה בעל סמכות להוראה שמקבל שכר על פי מספר הנרשמים להרצאותיו ואינו נמנה על הסגל הקבוע של האוניברסיטה. דרגה זו הייתה מקובלת באוניברסיטאות באירופה, בעיקר בארצות דוברות גרמנית.

"אין משהו שתוכל לעשות בעניין?" שאלה מינה, בניסיון שווא לצנן את הרוחות הלוהטות.
 "בוודאי שיש משהו שהוא יכול לעשות. הוא יכול למתן את ההתנהגות שלו."

מינה ירתה במרתה מבט חודר. אלוהים אדירים. האם היא אינה יודעת מתי לעצור? אפילו אוליבר הרגיש מתי עליו לשתוק. שאר הילדים לא העזו לפצות את פיהם.

"באמת, מרתה. כמה מעניין! לאישיותם של האנשים אין כל קשר לכך. הדעות שלי הן אלו שמפריעות להם. האמת היא שאני מבזבז את המחקרים שלי עליהם. במוקדם או במאוחר הם יאלצו להכיר באיכות העבודה שלי. אבל בינתיים... מי יודע? ממילא כולם אנטישמים."

"הנה, את רואה? אסור לנו להאשים את עצמנו כי הרי כולם אנטישמים. זו התשובה שלו לכל דבר," אמרה מרתה, ופנתה אל בעלה. "יש דברים שאתה יכול לעשות כדי להחליק את העניינים."
 "כגון?"

"אתה יכול... לבקר אותם, או לשלוח להם פרחים."

"זה מה שאת מציעה? אני אעשה זאת ברצון, יקירתי. אשלח פרחים לכולם. איזה פתרון מבריק!" הוא פרץ בצחוק מריר.

"את מבינה," הוא פנה אל מינה, כאילו היו הם שני האנשים היחידים בחדר. "זו בדיוק הסיבה שאינני מדבר איתה על עבודתי."

שתיקה השתררה בחדר לרגע קט. מרתה שחררה אנחה ארוכה ומלודרמטית. מינה הכירה את האנחה הזאת עוד מילדותן, ופירושה היה שאחותה נסוגה, אך לא נכנעה. היא נטלה מפית בד וקנקן קטן של מים רותחים שהיא תמיד נהגה לשמור לידה, והחלה לשפשף במרץ טיפת רוטב בשר שומני שנשרה ממזלגה של סופי על המפה. מינה צפתה בשתיקה

באחותה המקרצפת את המפה הצחורה. הגיע הזמן לשנות את נושא השיחה, מכיוון שברור היה לכולם שהמלחמה לא תוכרע בקרוב.

“מרתה, פתחה מינה, מעמידה פנים שהאווירה המתוחה כבר התפוגגה. נדמה לי שאמרת שמרטין כתב שיר, נכון?”

“כן, נכון, ענתה אחותה, מניחה את המפית מידה ומעסה את כתפה, בניסיון להפיג כאב כלשהו. “מרטין, אולי תקריא לנו את השיר שלך עכשיו?”

מרטין שלף דף נייר מכיסו, קם ממקומו בחגיגות ופנה אל מינה במה שנראה כמו טקס קבלת פנים מתוכנן מראש.

“השיר נקרא ‘השועל מפתה את האווז’, הוא דקלם.

“בואו נראה, חייך אוליבר בזחיחות וחתף את הדף מידו של מרטין.

“אלוהים! יש לך שגיאות כתיב איומות! איך כתבת את המילה ‘חיות’?”

אוליבר זינק מכיסאו, מנסה להימלט ממרטין הזועם. הם רדפו זה אחר זה סביב השולחן, עד שאוליבר, משועשע מכל העניין, קימט את הדף לכדור וזרק אותו לקצה השני של החדר. מינה הבחינה שלחייו של מרטין מאדימות מהשפלה. הוא ואוליבר מעולם לא מצאו שפה משותפת. כשארנסט היה בסביבה, אוליבר התרחק ממנו. אוליבר החכם והמנודה, שהתעניין במתמטיקה ובנושאים מופשטים. אבל כעת, כשהחיץ ביניהם נעלם, הוא הפנה את תשומת לבו אל מרטין, יודע בחושיו החדים מה בדיוק מוציא את אחיו מכליו.

“מספיק, ילדים! הפסיקו את זה מייד!” מרתה קמה בפתאומיות על רגליה, מחזיקה את זרועה השמאלית שהחלה לרעוד ועכשיו נתלתה לצידו גופה. הכף שהייתה בידה נפלה על הרצפה והיא אחזה שוב בכתפה.

“מה קרה לך? מה קורה כאן?” שאלה מינה בבהלה.

“זו היד הבעייתית שלי.”

“על מה את מדברת? מתי זה התחיל?”

"מייד אחרי שאנה נולדה. לפעמים היד שלי מפסיקה לתפקד. אני נוטלת סליציל. זיגמונד חושב שזה סוג של שיתוק כתיבה."
"מה זה?"
"זו בעיה מוטורית, נכון?" שאלה מרתה את בעלה.
"אולי..." הוא ענה באדישות. "שבו כבר, בנים!"
"וגם השיניים שלי כואבות."
"אוי ואבוי," מלמלה מינה, מחפשת את המילים הנכונות.
הילדים מיהרו לחזור לשולחן. אוליבר חיך בשביעות רצון עצמית.
פרויד פתח את שעון הכיס שלו וכחכח בגרונו.
"אני חושש שאני חייב ללכת," הוא הודיע לנוכחים. "אחד המטופלים שלי עומד להגיע עוד מעט."
"מה עם השטרודל?" שאלה מרתה, עדיין מערסלת את זרועה בידה השנייה.
"אולי יותר מאוחר."
הוא הסיט את כיסאו לאחור ונגע קלות בכתפה של מינה. "את מוזמנת להרצאות שלי בכל עת."
"אשמח מאוד," ענתה, מוחמאת. מדקרת כאב חלפה לפתע בבטנה, מפתיעה ובלתי מוסברת בעליל.

